

Херсонський державний
аграрний університет

Kherson State Agrarian
University

МАТЕРІАЛИ

**II Міжнародної науково-практичної
конференції**

the 2nd International Scientific and Practical Conference

**«ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА
ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК
ТЕРИТОРІЙ ЗЕМЛІ: НАСЛІДКИ ТА
ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ»**

**The impact of climate change on spatial development of Earth's
territories: implications and solutions**

13-14 червня 2019 року

June 13-14, 2019

Херсон - 2019

МУРСАЛИЕВ ОКТАЙ КУЛИ ОГЛЫ ЦИФРОВАЯ ОБРАБОТКА И УПРАВЛЕНИЕ ГРАВИМЕТРИЧЕСКИХ ИЗМЕРЕНИЙ.....	47
НЕЖЛУКЧЕНКО Т.І., НЕЖЛУКЧЕНКО Н.В., МАМЕДОВ С.М. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ВОВНОВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ ОВЕЦЬ ТАВРІЙСЬКОГО ТИПУ АСКАНІЙСЬКОЇ ТОНКОРУННОЇ ПОРОДИ.....	50
ПАСТУШЕНКО П.П. ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОЇ ТА ГЕОДЕЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК ЗАПОРУКА НАДАННЯ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН ТА СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ.....	53
ПІЧУРА В.І., КУШНЕРЕНКО В.Г., АРХАНГЕЛЬСЬКА М.В., БРАГА К.А. БІОКЛІМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І КОРМОВА БАЗА ДЛЯ ВІВЧАРСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	57
ПОЛЬОВА І.С. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НА ПРОЦЕСИ ГРУНТОУТВОРЕННЯ ПРИСИВАШШЯ.....	60
ЯРЕМКО Ю.І., ЯЦЕНКО В.М., МАРТИНОВ І.М. РОЗРОБКА МЕТОДИКИ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ДЕФОРМАЦІЯМИ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	63
ПОЛЬОВА І.С., ФОКІНА С.В., АРНАУТОВА О.Ю. ЗАЛЕЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ВІД КЛІМАТИЧНИХ УМОВ	73
ЯЦЕНКО В.М., ЯРЕМКО Ю.І., ДУДЯК Н.В. МОНІТОРИНГ ДЕФОРМАЦІЙ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ, БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТА.....	75

Секція 3. Екологічні та соціально-економічні аспекти сталого розвитку в умовах сучасних кліматичних змін

АББАСОВ АНАР ВАХИД ОГЛЫ ВЛИЯНИЕ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА НА СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО В АЗЕРБАЙДЖАНЕ.....	82
АКПЕРОВА УЛЬКЕР ЗАКИР КЫЗЫ ПРИЧИНЫ УМЕНЬШЕНИЯ ФОРМ ВОПЛОЩЕНИЯ АЗОТНОЙ КИСЛОТЫ В ПСЕВДОПОДЗОЛЬНЫХ ЖЕЛТЫХ ЗЕМЛЯХ.....	85
АЛМАШОВА В.С., КОВШАКОВА Т.С. АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ ГОРОХУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ.....	89
БАБАЕВА УЛЬКЯР АЛЛАХЯР КЫЗЫ ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЧВ В ЛЕНКОРАНСКО-АСТАРИНСКОМ ЭКОНОМИКО-ГЕОГРАФИЧЕСКОМ РЕГИОНЕ	92

Алмашова В.С.

к.с-г.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,

м.Херсон, Україна

Ковшаківа Т.С.

аспірант

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,

м.Херсон, Україна

АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ ГОРОХУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

В Україні на початку ХХІ століття гостро постало питання подальшого збільшення виробництва в аграрному секторі економіки протіїновмістних продуктів харчування людей, які б містили найменше сполук синтетичного походження, що негативно впливають на здоров'я суспільства. Найефективнішими рослинами в цьому плані є культури з родини Бобові, які здатні з допомогою корневих азот фіксуючих бульбочкових бактерій засвоювати азот повітря, продукуючи таким чином біологічно чистий азот, що засвоюється організмом людини на 70-80% не спричиняючи побічних негативних ефектів і є важливим чинником збалансованого природокористування [2].

За остання десятиріччя на Херсонщині намітилась негативна тенденція до зменшення в ґрунтах кількості гумусу та інших азотовмістких сполук, що може привести до їх часткової деградації та зменшення родючості. Бобові культури в цьому плані можуть суттєво вплинути на покращення ситуації, адже вина, завдяки азотфіксації, не тільки задовольняють на 60-85% власні потреби в азоті, а й збагачують своїми рештками ґрунт азотом органічного походження, дефіцит якого в останній час через зниження поголів'я худоби на Півдні країни і зниженню внесення в ґрунт навозу, відчувається все гостріше [3].

Однією з поширених однорічних бобових культур зрошуваних сівозмін є горох овочевий, відомий як сировина для виробництва консервованого «зеленого горошку». Він забезпечує себе азотом на 60-70% та заміщає в ґрунті до 60-80кг азоту, внаслідок чого є гарним попередником для більшості культур в ланках сівозміни. Рядом досліджень встановлено, що значно підвищити продуктивність гороху овочевого та рівень його азотфіксації можливо при застосуванні мікроелементів бору та молібдену в поєднанні з мікробіологічними добривами [1,5,4]. Цей шлях підвищення продуктивності завдяки малим дозам чинників, застосовуваних для передпосівного обробітку насіння (В₀, Мо) є екологічно чистим та енергетично та економічно вигідним [1].

Але однією з причин, що уповільнює подальше розширення посівних площ під овочевий та інші різновиди гороху є порівняно низький коефіцієнт розмноження

II Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій землі: наслідки та шляхи вирішення»

(1:10 – 1:13), тому необхідно шукати шляхи його збільшення з допомогою вдосконалення прийомів агротехніки вирощування цієї культури.

Наші дослідження були присвячені вивченню дії мікроелементів бору, молібдену та бактеріального препарату «ризоторфіну» на технологічну та насінневу продуктивність гороху овочевого за різних строків його сівби. Об'єктом досліджень був обраний горох овочевий сорту Альфа, який є національним стандартом України і внесений до реєстру сортів.

Польові дослідження проводили в СТОВ «Дніпро» Білозерського району Херсонської області в 2010-2012 роках на темно-каштановому слабо солонцюватому ґрунті в умовах зрошення. Вміст гумусу в орному шарі дослідних ділянок становив в середньому 2,04%, рухомих форм азоту – 29,0; P₂O₅ – 48,0 K₂O – 330 мг/кг ґрунту.

Схема досліду включала в собі обробіток насіння перед сівбою в різному поєднанні бором (борна кислота) – 75г/т, молібденом (молібденовокислий амоній) – 50г/т та ризоторфіном – 200г/т. Цю операцію проводили разом з передпосівним протруєнням насіння гороху препаратом «Фундазол», який не впливає на спори бульбочкових бактерій, що містяться в ризоторфіні. Другим фактором були строки сівби: перший – в III декаді березня, другий – в II декаді квітня.

Агротехніка проведення досліду була загальноприйнятою для гороху овочевого за його вирощування на півдні України в умовах зрошення з застосуванням енергозберігаючих та природо захисних (безгербіцидних) прийомів вирощування культури. Попередник - озима пшениця. Під основний обробіток ґрунту вносили мінеральні добрива нормою N₃₀P₄₀ (фон), застосовуючи сульфат амонію та суперфосфат. Зрошування проводили дощувальними машинами «Фрегат» зрошувальною нормою 800 м²/га, поливною – 400 м²/га. Повторність дослідів – чотирикратна. Площа облікової ділянки 50-100 м², розміщення варіантів рендомізоване.

Під час проведення досліджень нами встановлено вплив зазначених вище факторів як на технологічну, так і на насінневу продуктивність гороху овочевого.

Обробіток насіння борними та молібденовими мікродобривами в поєднанні з ризоторфіном, як було встановлено, забезпечує приріст урожаю «зеленого горошку» на 14-30% порівняно з контрольними варіантами, про що свідчать наші ранішні публікації [5].

При вивченні насінневої продуктивності гороху овочевого було виявлено, що бор та молібден значно покращують його біометричні показники: збільшують висоту рослини на 8-17см, що покращує умови освітлення та аерації рослин; збільшують кількість складних листків на 5-12 % та площу асиміляційної поверхні на 12-21%. При цьому спостерігалось збільшення потужності шару асиміляційної поверхні та кількості хлоропластів в її клітинах. Підвищення врожайності відбувалось за рахунок збільшення кількості бобів на одній рослині та кількості сформованих зерен в одному бобі [1].

Передпосівний обробіток насіння гороху овочевого ризоторфіном підвищував урожайність до 28,1 ц/га (+ 4,2 ц/га, або 18%), бором - до 29,0 ц/га (+ 5,1 ц/га, або

21,3 %), молібденом – до 32,5 ц/га (+ 8,6 ц/га, або 35,9 %). Максимальний врожай було отримано при обробці насіння бором та молібденом сумісно – 33,3 ц/га (+ 9,4 ц/га, або 39%). Додавання до вказаної суміші ризоторфіну не призводило до істотної прибавки врожаю.

У 2011 році рівень урожаю гороху овочевого через посуху в період формування зерна був нижчим, але закономірність зміни показників по варіантах була такою ж, як і у 2010 році. В 2012 році наведена залежність зберігалася.

Слід зауважити, що як і для інших культур при вирощуванні овочевого гороху важливим екологічним критерієм є коефіцієнт розмноження, на який впливають ряд показників, які обумовлюють вагову норму висіву: урожайність насіння та густина посіву на 1 га.

При фоновому живленні $N_{30}P_{40}$ коефіцієнт розмноження (співвідношення ваги зібраного насіння до висіяного) становив при обох строках сівби 11,3-12,1 і значно збільшувався на варіантах з обробкою насіння бору та молібдену, що майже в половину більше від контролю. Щоправда, при цьому маса 1000 насінин в варіантах, де застосовувався молібден, мала тенденцію до зниження порівняно з контролем на 10-12%, але не була меншою за 150 г, яка є граничною для насіння I-го класу гороху овочевого по вимогам стандарту. При ранньому строкові сівби вона завжди перевищувала цей рівень (ГОСТ).

Як свідчать дані таблиці, бор, молібден та ризоторфін суттєво не впливав на схожість вирощеного насіння, яка знаходилась при першому строкові сівби на рівні 93-96%, а при другому – 91-93%, що відповідає посівним гатункам I-го класу.

В результаті проведених дослідів були зроблені наступні висновки та запропоновані рекомендації:

1. В умовах зрошення на півдні України застосовуючи вказані агрозаходи можливо одержувати врожай гороху овочевого на рівні 27-30 ц/га як при ранньому строкові сівби (традиційному), так і при пізньому з коефіцієнтом розмноження 17,5-18,8.

2. Перед посівом гороху овочевого рекомендуємо проводити обробіток насіння, одночасно з протруєнням, борною кислотою з розрахунку 75г/т. насіння та молібденовокислим амонієм – 50г/т.

3. Застосування вказаних препаратів не знижує посівних якостей вирощування насіння.

Результати дослідів пройшли виробничу перевірку в умовах господарства Білозерського району Херсонської області в 2010-2012 рр. і показали високу ефективність за умов збалансованого природокористування.

Список літератури

1. Алмашова В.С. Дані автореферату кандидатської дисертації за темою «Формування продуктивності гороху овочевого під впливом мікроелементів та ризоторфіну в умовах зрошення півдня України». 2009р.

2. Бабич А.О. Зернобобовые культуры /А.О. Бабич.– К.: Урожай, 1984.– 96 с.
3. Лавренко С.О., Максимов Д.А., Лавренко Н.Н. Содержание белка в зерне и его условный сбор при выращивании фасоли обыкновенной (*Phaseolus vulgaris*) в орошаемых условиях на юге Украины. Пути повышения эффективности орошаемого земледелия: научно-практический журнал. – Вып. 1 (69). Новочеркасск: ИП Белусов А.Ю., 2018. С. 201-205.
4. Розвадовський А.М. Інтенсивна технологія вирощування овочевого гороху /А.М. Розвадовський.– Київ: Урожай, 2000.– 40 с.
5. Ушкаренко В.О. Зрошуване землеробство: Підруч. /В.О. Ушкаренко.– Київ: Урожай, 1994.– 325 с.

Бабаева Улькяр Аллахяр кызы

докторант,

Ленкоранский государственный университет,

г.Ленкорань, Азербайджан

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЧВ В ЛЕНКОРАНСКО-АСТАРИНСКОМ ЭКОНОМИКО-ГЕОГРАФИЧЕСКОМ РЕГИОНЕ

Ленкоранско-Астаринский экономико-географический регион является субтропическим регионом нашей республики и специализируется на выращивании субтропических фруктов в сельском хозяйстве. Однако наряду с субтропическим плодonoшением здесь развиваются и другие области сельского хозяйства. С этой точки зрения в статье проанализированы пути устранения факторов территориальной организации сельского хозяйства в экономико-географическом регионе, последних изменений в растениеводстве и животноводстве, эрозии почв и факторов загрязнения.

В то время, когда природные ресурсы населения стремительно растут, воздействие на окружающую среду и ее компоненты неуклонно возрастает, кроме того, почвенный слой подвергается более неблагоприятным воздействиям, деградации и потере продуктивности. Основным источником загрязнения почвы является чрезмерное использование пестицидов в сельском хозяйстве, интенсивная перекачка, плохой выпас скота и так далее, связаны между собой. Это оказывает негативное влияние на экологию почвенного покрова, который играет важную роль в обеспечении населения продовольствием и является основным производственным инструментом.

В первые годы нашей независимости спад производства в сельском хозяйстве наблюдался в связи с переходом страны на новую экономическую систему и восстановлением отношений землевладения. В результате исследований, проведенных на протяжении многих лет, было установлено, что почвы засоление, эрозия, утопление, загрязнение различными способами. экологические факторы, а

II Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій землі: наслідки та шляхи вирішення»

МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної науково-практичної
конференції
the 2nd International Scientific and Practical Conference

«ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА
ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК
ТЕРИТОРІЙ ЗЕМЛІ: НАСЛІДКИ ТА
ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ»

Відповідальний за випуск: Яремко Ю.І., д.е.н., професор кафедри
землеустрою, геодезії та кадастру
Комп'ютерне макетування: Мацієвич Т.О., к.е.н., доцент кафедри
землеустрою, геодезії та кадастру

Підписано до друку 26.07.2019
Замовлення № 2619
Формат А5. Папір офсетний. Друк: ризографія
Ум. друк. арк. 10,7. Наклад 100 прим.

Друк здійснено з готового оригінал-макету ДВНЗ "ХДАУ"
у видавництві ПП "Резнік"

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції:

серія ДК №6155 від 24.04.2018 р., видано

Управлінням Держкомтелерадіо

73008, Україна, м. Херсон, пров. 4-й Приміський, 6